

Ilisimatitsissut Notat

Uunga
Til Sara Olsvig

Assinga uunga
Kopi til Julie Præst
Wilche

07-02-2017
Sags nr. 2017 - 2984
Dok. nr. 4509739

Postboks 260
3900 Nuuk
Tlf. (+299) 34 50 00
Fax (+299) 34 66 66
E-mail: inin@nanoq.gl
www.naalakkersuisut.gl

Talepapir til høring om retssikkerhed i Folketinget, 22. marts 2017

Indledende vil jeg gerne takke Retsudvalget og Grønlandsudvalget for at tage initiativ til denne høring, som sætter fokus på dette vigtige område. Jeg vil også gerne benytte lejligheden til at takke Institut for Menneskerettigheder og Advokatrådet for deres relevante anbefalinger.

Temaet for i dag er justitsområdet i Grønland, og jeg vil starte med at fortælle lidt om de grønlandske forhold, som er af væsentlig betydning for justitsområdets virke. Grønland er et enormt og uvejsomt arktisk land med en lille og spredt befolkning. 80 % af befolkningen bor i 16 forskellige byer, og resten bor i 60 forskellige bygder. Det er dyrt og tidskrævende at rejse rundt.

I vores bygder giver det visse udfordringer, da politiet har svært ved at være til stede overalt. I afsidesliggende bygder er politiet derfor ofte repræsenteret ved en kommunefoged, hvor borgerne kan anmelde forbrydelser og få assistance. I dag mangler der imidlertid kommunefogeder i 13 ud af 52 bygder. I praksis betyder det altså, at der er mennesker, der lever uden en politimyndighed i deres hverdag og ikke har nogen at henvende sig til, hvis de udsættes for kriminalitet. Det er alvorligt, og det skal rettes op.

Det er derfor mit håb, at de klare anbefalinger i Advokatrådets rapport herom kan fremskynde vores samarbejde med Justitsministeriet om at finde en løsning, så vi får kommunefogeder i alle bygder. Der bør være mindst to kommunefogeder i hver bygd. Stillingen som kommunefoged skal gives status og prioritet, for det er ofte et vanskeligt hverv at løfte – ikke mindst menneskeligt - i små bygder med nære relationer mellem borgerne. Med mindst to kommunefogeder sikres det, at hver enkelt kommunefoged har et andet

sæt øjne og ører i de sager hvor nære relationer kan gøre situationen svær. Et ønske som jeg i øvrigt kan bemærke, at kommunefogedernes egen landsdækkende forening har forelagt for mig ved møde med dem i februar i år.

--

Det er et bærende princip i et retssamfund, at myndighedsbeslutninger, der griber ind i menneskers frihed og rettigheder, altid skal have hjemmel i lov. Både Danmark og Grønland har inkorporeret Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, hvor særligt to krav bliver fremhævet i forhold til dette princip: Lovgivning, bekendtgørelser og administrative regler mv. skal være offentligt tilgængelige, og retstilstanden skal være så tilstrækkelig klar og præcis, at borgerne har mulighed for at indrette sig efter den.

I Grønland er situationen imidlertid den, at gældende lovgivning og retspraksis på justitsområdet ofte er vanskeligt tilgængelig for både borgeren og de forsvarere, der skal tale en sigtet borgers sag i kredsretterne (1 instans). Desuden omfatter den meste lovgivning på justitsområdet ikke bemærkninger, som retsanvender kan bruge til at sætte sig ind i begrundelserne og intentionerne bag lovenes bestemmelser.

Den svært tilgængelige lovgivning og retspraksis influerer blandt andet på grønlandske borgeres mulighed for en retfærdig rettergang. Derfor vil Naalakkersuisut arbejde for mere grønlandsk særlovgivning på justitsområdet, så vi ikke blot kopierer dansk lovgivning og justerer lidt hist og her. Vi finder det vigtigt, at lovgivningen i højere grad afspejler de samfundsmæssige forhold og befolkningens retsbevidsthed, og at de, der anvender lovgivningen, får adgang til forståelse af dens intention i grønlandsk retssammenhæng.

--

Naalakkersuisut vil gerne anerkende de fremskridt, der er skabt de senere år. Blandt andet er der oprettet et nordatlantisk kontor i Justitsministeriet og snart åbnes en lukket anstalt i Nuuk, så grønlandske forvaringsdømte kan afsone i Nuuk frem for Herstedvester langt borte fra deres familier, kultur og det sprog, de kender og er fortrolige med.

Når man som jeg har beskæftiget sig med justitsområdet i Grønland længe, indeholder Advokatrådets rapport en række velkendte udfordringer. Imidlertid håber jeg, rapporten kan fungere som øjenåbner for de ministre og myndigheder i Danmark, der har medansvar for at sikre en rimelig retssikkerhedsmæssig standard i hele Rigsfællesskabet.

Det er et særkende ved det grønlandske retsvæsen, at domstolene i kredsretterne (1. instans) er bemandede af dommere, der ikke er jurister, hvilket også gælder for anklager og forsvar i fortrinsvist kriminalsager. Systemet har i overensstemmelse med befolkningens ønske til formål at opretholde et nærhedsprincip, men indebærer samtidig udfordringer for retssikkerheden. I Grønland er det ikke muligt at bemane kredsretterne i yderdistrikterne med juridisk uddannet personale, så der er altså tale om et kompromis.

De eksisterende rammer omkring systemet betyder, at der i dag er en ubalance mellem anklager og forsvar. I kredsretterne er situationen almindeligvis den, at der på den ene side står en borger, som er repræsenteret ved en forsvarer med et kort kursus, der mangler forudsætninger for at tilegne sig tilstrækkelig indsigt i lovgivning og retspraksis. På den

anden side står en anklager, der er væsentligt bedre uddannet, og samtidig har adgang til bistand fra politiets anklagemyndighed, hvor der er ansat uddannet juridisk personale med adgang til domsdata-baser, der indeholder viden om retspraksis mm.

Man kan med god ret spørge sig selv, om rammerne omkring kredsretterne sikrer en processuel ligestilling mellem forsvarer og anklager. Jeg er desværre ikke i tvivl om, at de forhold, forsvarerne i kredsretterne arbejder under, betyder, at mange grønlandske borgere ikke får opfyldt deres fundamentale, menneskeretlige krav om et effektivt for-svar. At vi ikke kan sikre vores borgere deres ret til en retfærdig rettergang er selvsagt uacceptabelt og noget, som vi hurtigst muligt må få rettet op på.

--

I forhold forsvarernes vilkår glæder jeg mig over, at der nu endelig udpeget en landsforsvarer, der skal varetage hensynet til et effektivt forsvar ved blandt andet at stå for uddannelse og rådgivning af forsvarerne. Dog skal det nævnes, at landsforsvareren ud fra den tidligere retsvæsenkommissions betænkning burde have været udpeget, inden den nye kriminallov og retsplejelov trådte i kraft i 2010. Tiltaget kommer altså med 8-9 års forsinkelse, og det illustrerer ganske godt de udfordringer, vi til tider oplever på justitsområdet i Grønland.

Når det er sagt, er det mit håb, at vi nu for alvor får sat gang i en proces, hvor rammerne for vores retssystem bliver bragt op på et retssikkerhedsmæssigt forsvarligt niveau. Naalakkersuisut vil i den forbindelse arbejde for, at uddannelsen som autoriseret forsvarer får et markant, fagligt løft, og at hvervet som forsvarer i fremtiden bliver på fuld tid.

I deres rapport anbefaler Advokatrådet, at man samler de nuværende fire retskredse i én retskreds. Den anbefaling er jeg ikke enig i. I 2012 blev Grønlands dengang 18 retskredse samlet i fire kredse for at skabe et stærkere fagligt miljø og sikre stordriftsfordele mm. Det har ikke løst udfordringerne, og jeg tror ikke på, at yderligere centralisering er vejen frem. Derimod ønsker Naalakkersuisut et stærkere fokus på ressourcer og efteruddannelse i det nuværende retssystem. I første omgang ser Naalakkersuisut gerne, at vores kredsretsdommere får en efteruddannelse, som niveaumæssigt svarer til en bachelor i jura.

Derudover mener jeg, vi kan organisere os ud af en del af udfordringerne. Vi har set, at kredsretterne er blevet aflastet meget, efter de civile sager er flyttet over til Retten i Grønland, som er en 1. instans domstol med juridisk personale i Nuuk. Ved på fast basis at vurdere sagers juridiske kompleksitet, kan vi på samme måde flytte komplekse kriminalsager til Retten i Grønland og således aflaste kredsretterne. Min anbefaling vil derfor være, at Justitsministeriet prioriterer at ansætte en dommer yderligere ved Retten i Grønland frem for at anvende ressourcer på omfattende omorganiseringer.

--

Anstalterne for domfældte i Grønland er i dag i princippet åbne anstalter. I praksis har vi langt kysten flere forvaringsdømte indsatte. Samtidig er der stor diversitet i de fysiske rammer i anstalterne, hvor nogle anstalter har til huse i stærkt utidssvarende bygninger mens nogle er nyere og mere passende. Den kommende lukkede anstalt i Nuuk retter

selvfølgelig op på noget af den problematik, men jeg vil slå fast, at selvom den nye anstalt åbner til næste år er der fortsat et behov for at løfte den bygningsmæssige kvalitet i de eksisterende anstalter.

De bygningsmæssige rammer er en ting. Indholdsmæssigt står vi over for store udfordringer som gennem en lang årrække har kaldt på handling. Det handler om behandlings, beskæftigelses- og uddannelsesmæssige muligheder for indsatte anstalterne. Det er en opgave vi skal have løst. Alt for mange unge mennesker ender gang på gang i anstalterne og kommer ikke ud af den cirkel de er havnet i. Der er stor opbakning i den grønlandske befolkning til resocialiseringstankegangen bag de åbne anstalter, men det kræver at de rette muligheder for de indsatte i anstalterne.

Jeg finder det meget bekymrende, at vores åbne anstalter, der har til hensigt at bevare den indsattes kontakt til det omgivende samfund, i højere og højere grad får karakter af lukkede fængsler.

Derudover er den grønlandske anstaltsbetjentuddannelse fortsat markant kortere og mindre omfattende end den danske anstaltsbetjentuddannelse. Det er hverken forsvarligt eller acceptabelt. Der er brug for et yderligere løft af anstaltsbetjentuddannelsen - og et dertilhørende løft af løn- og arbejdsforholdene for grønlandske anstaltsbetjente.

--

Også hos politiet er der en uacceptabel lønforskel for hhv. grønlandskuddannede og danske betjente. I dag er det desværre sådan, at to betjente kan blive kaldt ud på den samme vagt, til samme opgave, men den ene får markant mere i løn for opgaven end den anden. På min rejse i Nordgrønland i februar måned besøgte jeg en række politistationer og talte med de lokale betjente, og jeg vil gøre klart, at ønsket om lige løn for lige arbejde er et ønske som er klart udtrykt af både grønlandske og danske betjente.

Det skal der rettes op på. Det er efterhånden mange år siden vi afskaffede fødestedskriteriet som systematisk dannede grundlag for ulige løn for lige arbejde. Nu må staten følge trop og rette op på denne skævhed, også for anstaltsbetjente og for politibetjente. Et skridt på vejen bør være, at afskaffe overenskomsten for statens tjenestemænd i Grønland.

--

Min hensigt med dette indlæg er ikke at pege fingre af staten, men at opfordre til en intensiveret og konstruktiv dialog om udfordringerne for retssikkerheden i Grønland. At løfte retssikkerheden er ikke alene statens ansvar, men en opgave vi må deltage aktivt i fra grønlandsk side for blandt andet at sikre den lokale forankring. Derfor har jeg som Naalakkersuisoq for Justitsvæsen taget initiativ til at der udarbejdes en grønlandsk strategi på justitsområdet, hvori den lange række af områder som behøver et løft beskrives og prioriteres. Det arbejde igangsættes dette forår.

--

Generelt ser jeg et evident behov for at tilføre flere ressourcer til justitsområdet i Grønland. Det er ikke kun i forhold til vores domstole og anstalter at ressourcerne ikke rækker.

Der mangler i høj grad kriminalpræventive initiativer og alternativer til straf for de unge som eksempelvis konfliktråd.

Afslutningsvis vil jeg kort komme ind på spørgsmålet om hjemtagelse af justitsområdet. Ifølge Selvstyreloven er justitsområdet et af de områder Grønland med tiden skal hjemtage. Naalakkersuisut ønsker på sigt at overtage ansvaret for dette vigtige område, men jeg vil henlede opmærksomheden på den klare aftale Grønland og Danmark har om, at staten på ikke-hjemtagne områder skal sikre en standard tilsvarende den danske standard. Det er vi langt fra på justitsområdet og inden en hjemtagelsesproces er det afgørende, at forholdene på justitsområdet rettes op.

Der er nok at tage fat på, og det er mit håb, at Advokatrådets og Institut for Menneskerettigheders rapporter kan medvirke til, at den grønlandske befolknings muligheder, rettigheder og retssikkerhed på justitsområdet får et markant og tiltrængt løft.